

УДК 614.2:616-082-054.73(477.54)

О.І. Сердюк, О.А. Короп, О.М. Зайцев, Н.В. Просолєнко

ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМ ОСОБАМ У ХАРКІВСЬКОМУ РЕГІОНІ

Харківська медична академія післядипломної освіти, м. Харків, Україна
Харківський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики, м. Харків, Україна

Мета – провести аналіз організації медичного забезпечення внутрішньо переміщених осіб у закладах охорони здоров'я Харківського регіону.

Методи: медико-статистичний, аналітичний та структурно-функціонального аналізу.

Результати. За 2014–2016 рр., згідно з Комплексною державною програмою щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, у закладах охорони здоров'я Харківського регіону медична допомога надана 149841 внутрішньо переміщеній особі, з яких 112946 пацієнтам – на догоспітальному етапі і 36895 – у стаціонарних умовах. За цей період з метою медичного забезпечення внутрішньо переміщених осіб було витрачено 153814923,55 тис. грн бюджетних коштів, з яких 10258495,05 тис. грн витрачено в закладах охорони здоров'я сільських районів Харківської області, 29126005,28 тис. грн – у закладах охорони здоров'я м. Харкова і 114430423,22 тис. грн – в обласних закладах охорони здоров'я.

Висновки. В обласних, міських і сільських районних закладах охорони здоров'я Харківського регіону протягом 2014–2016 рр. надавався великий обсяг медичної допомоги внутрішньо переміщеним особам, що потребувало певних витрат бюджетних коштів. У цих умовах органам місцевого самоврядування та управлінням охорони здоров'я доцільно використовувати дані Єдиного реєстру внутрішньо переміщених осіб щодо кількості осіб, які переїхали до регіону, дані статистичної звітності закладів охорони здоров'я (за наявності) про проведені профілактичні огляди внутрішньо переміщених осіб та виявлені захворювання, дані реєстрів хвороб, за якими складено відповідні державні цільові програми, тощо з метою планування обсягів медичної допомоги в закладах охорони здоров'я та можливих фінансових витрат.

Ключові слова: медична допомога, заклади охорони здоров'я Харківського регіону, внутрішньо переміщені особи.

Вступ

У грудні 2015 р. Кабінетом Міністрів України було затверджено Комплексну державну програму щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 р. (далі – Програма) [7]. Важливою складовою мети цієї Програми є забезпечення медичної допомоги внутрішньо переміщеним особам (ВПО). У ряді областей України, де, за даними звіту Міністерства соціальної політики України про стан виконання заходів, передбачених цією Програмою за II квартал 2016 року, взято на облік 1 785 740 ВПО, що значно збільшило навантаження на заклади охорони здоров'я регіонів [3].

Розв'язання проблеми медичного забезпечення ВПО можливе тільки шляхом збереження гарантій державного медичного обслуговування, надання комплексного медичного забезпечення в місцях компактного проживання ВПО, надання психо-соціологічної допомоги особам, постраждалим внаслідок воєнних дій, та створення умов для збереження здоров'я переселених громадян у нових умовах життєдіяльності. На сьогодні результати аналізу

ситуації з переселеними громадянами свідчать про наявність у багатьох із них психофізіологічних травм і про відсутність програми надання таким громадянам відповідної медичної допомоги, що визначає нагальну потребу у дотриманні конституційних прав і гарантій громадян на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування [4]. Згідно з ч. 1. ст. 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», вимушені переселенці мають право на забезпечення лікарськими засобами у випадках та порядку, визначених законодавством, та на надання необхідної медичної допомоги в державних та комунальних закладах охорони здоров'я [6].

Виконання визначених у Програмі завдань і заходів потребує, передусім, своєчасного висвітлення в засобах масової інформації процедури надання допомоги, пільг і компенсацій переселеним громадянам, функціонування Єдиної інформаційної бази даних про ВПО з урахуванням їхніх потреб, підтримки проектів, спрямованих на розв'язання проблеми медичної допомоги переселеним громадянам, та проведення постійного моніторингу виконання заходів Програми і проміжних та остаточних результатів її виконання [7]. Передбачається, що виконання заходів Програми дасть змогу забезпечити соціальну, фізичну, медичну,

психофізіологічну та матеріальну підтримку переселених громадян, знизити рівень соціальної напруженості в суспільстві та забезпечити на державному та місцевому рівні неконфліктну інтеграцію переселених громадян у суспільстві, забезпечити інтеграцію переселених громадян до складу територіальних громад у разі їх рішення залишитися за новим місцем проживання та сприяти добровільному поверненню переселених громадян до місць свого попереднього проживання після повного фактичного припинення бойових дій та повернення територій до складу України, на яких органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень [2].

Результативність Програми щодо медичного забезпечення ВПО оцінюється за показниками витрат (обсягом видатків з державного бюджету на медичну допомогу переселеним громадянам), показниками результату (кількістю переселених громадян, які отримали відповідну медичну допомогу, кількістю закладів охорони здоров'я, що надавали медичну допомогу переселеним громадянам), показниками ефективності (середніми витратами на медичну допомогу на одну особу, загальними витратами з регіонального та державного бюджету на медичну допомогу переселеним громадянам), показниками якості (відсотком загальної кількості переселених громадян, забезпечених необхідною медичною допомогою та відсотком загальної кількості тих, які отримали медичні послуги низької якості) [3].

Мета роботи – проаналізувати організацію медичного забезпечення ВПО у закладах охорони здоров'я Харківського регіону.

Матеріали та методи

Основне завдання роботи полягало у проведенні аналізу сучасного стану організації медичної допомоги переселеним особам в Харківському регіоні з визначенням шляхів вирішення проблем їх медичного забезпечення. У дослідженні використано медико-статистичний, аналітичний та метод структурно-функціонального аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення

Відповідно до ст. 38 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», кожний пацієнт має право на вільний вибір лікаря та методів лікування відповідно до його рекомендацій, бути прийнятим у будь-якому закладі охорони здоров'я за своїм вибором, якщо цей заклад має можливість забезпечити відповідне лікування [5]. Згідно положення, що фізична особа, яка офіційно проживала на території, що на даний час не є підконтрольною Україні, відповідно до законодавства має право отримати необхідну медичну допомогу за новим місцем проживання, органи місцевого самоврядування Харківської області, в межах своєї компетенції, забезпечують надання медичних послуг для ВПО у закладах охорони здоров'я, які знаходяться у відповідному населеному пункті Харківщини.

Протягом 2014–2016 рр. заклади охорони здоров'я Харківського регіону надавали медичну допомогу особам, які вимушено переміщені та перебувають на території Харківської області. У разі необхідності надання спеціалізованої медичної допомоги (онкологічної, кардіологічної, терапевтичної, психологічної, педіатричної тощо) переселені особи звертались до територіальних закладів охорони здоров'я і направлялись у відповідні профільні медичні заклади. Медична допомога вагітним, роділлям, породіллям, новонародженим та гінекологічним хворим надавалась у жіночих консультаціях за місцем тимчасового проживання, пологова допомога надавалась переважно в перинатальних центрах III рівня надання медичної допомоги. За наявності тривожних симптомів порушення здоров'я (запаморочення, судоми, блювота, різке підвищення температури тіла, порушення серцевого ритму, задуха, різке підвищення або зниження артеріального тиску тощо) під час переміщення на іншу територію необхідний обсяг медичної допомоги надавався фахівцями екстреної (швидкої) медичної допомоги, за наявності у переселеної особи або у когось із членів її родини тяжких хронічних захворювань та постійної потреби в медикаментозному забезпеченні, яке раніше отримували за рахунок коштів Державного бюджету та державних програм, необхідна допомога надавалась у найближчих медичних закладах.

За даними Чугуївської правозахисної групи [2], при формуванні бюджету охорони здоров'я на 2016 р. Міністерством фінансів України проведено розрахунки, виходячи з постійного населення Харківської області, проте через бойові дії на Сході України в області офіційно зареєстровано майже 187 тис. ВПО, з яких близько 80 тис. звернулися за медичною допомогою до закладів охорони здоров'я Харківщини. Серед таких пацієнтів були хворі на туберкульоз та інші інфекційні захворювання (ВІЛ/СНІД, гепатит тощо), онкологічні і тяжкохворі, які потребували складних і коштовних хірургічних втручань. Серед хворих на СНІД були такі, що потребували спеціальної коштовної терапії, а на їх лікування витрачено кошти обласного та місцевих бюджетів, що призводить до напруженої ситуації через багатомільйонні незаплановані витрати.

За даними МОЗ України (станом на 01.01.2016 р.), за медичною допомогою з числа тимчасового переміщених осіб звернулось 338826 осіб, яким було проведено 298558 інструментальних досліджень та медичних оглядів. У бюджетному запиті на 2016 р. у складі медичної субвенції МОЗ України були передбачені видатки резервного фонду медичної субвенції (4367905,0 тис. грн) та видатки для Донецької та Луганської областей, на яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження (856462,4 тис. грн).

У Харківській області у 2014 р. створено реєстр ВПО, що звертались за медичною допомогою, та розрахунок витрат, який направлено до МОЗ України.

За даними Харківського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики (станом на 01.06.2016 року), протягом 2014–2015 рр. і

I-го півріччя 2016 р. у заклади охорони здоров'я Харківського регіону за медичною допомогою звернулась 149841 ВПО. На догоспітальному етапі медична допомога надана 112946 пацієнтам (75,4%), 36895 пацієнтам (24,6%) медична допомога надана в стаціонарних умовах (рис. 1).

Найбільше навантаження щодо надання медичної допомоги на догоспітальному етапі за період спостереження визначено в амбулаторно-поліклінічних закладах м. Харкова – 58308 (51,6%) пацієнтів. Майже

рівнозначний показник був у закладах охорони здоров'я сільських районів Харківської області – 26173 (23,2%) пацієнти та в обласних закладах охорони здоров'я – 28465 (25,2%) пацієнтів. Проте найбільша питома вага стаціонарної медичної допомоги – 51,9% (19153 пацієнти) протягом 2014–2016 рр. була надана в обласних закладах охорони здоров'я, 32,8% (12113 пацієнтів) одержали необхідну медичну допомогу в закладах охорони здоров'я м. Харкова і 15,3% (5629 пацієнтів) у закладах охорони здоров'я сільських районів Харківської області (табл. 1).

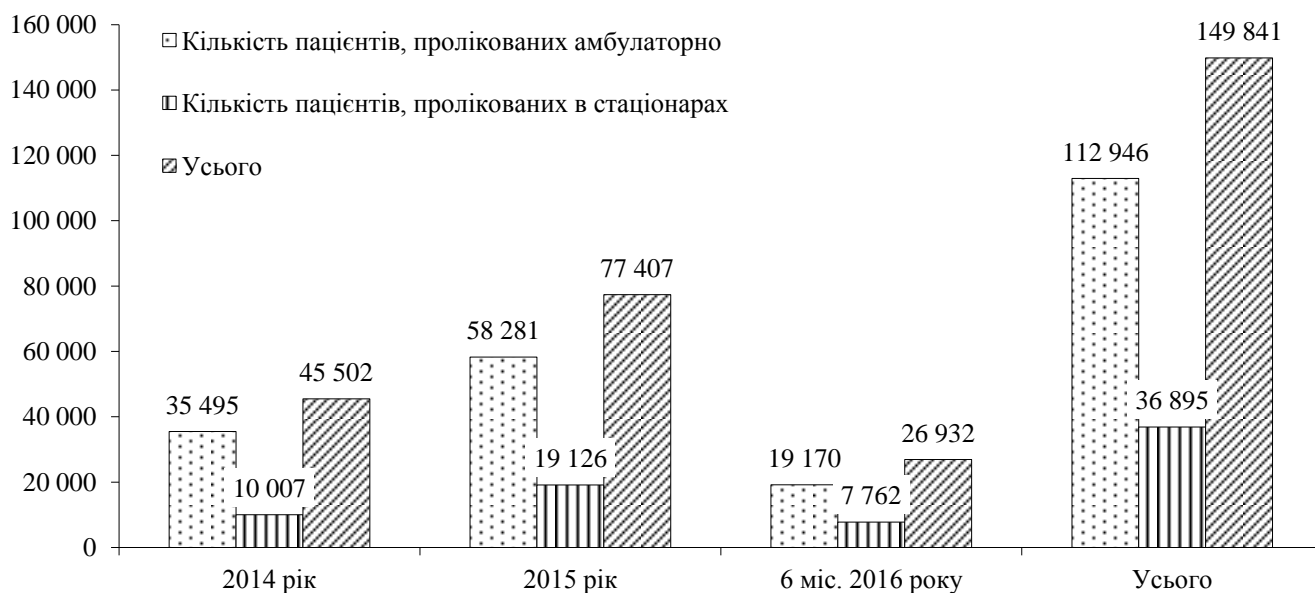


Рис. 1. Обсяги надання медичної допомоги внутрішньо переміщеним особам у закладах охорони здоров'я Харківського регіону

Таблиця 1

Обсяги та види надання медичної допомоги внутрішньо переміщеним особам у закладах охорони здоров'я Харківського регіону (кількість осіб, що одержали медичну допомогу)

Заклади охорони здоров'я		Кількість осіб, яким надана медична допомога			
		2014 рік	2015 рік	6 міс. 2016 року	Усього
Амбулаторно-поліклінічна допомога	Заклади охорони здоров'я сільських районів Харківської області	10 411	11 803	3 959	26 173
	Заклади охорони здоров'я м. Харкова	16 783	31 605	9 920	58 308
	Обласні заклади охорони здоров'я	8 301	14 873	5 291	28 465
	Усього	35 495	58 281	19 170	112 946
Стаціонарна допомога	Заклади охорони здоров'я сільських районів Харківської області	2 004	2 605	1 020	5 629
	Заклади охорони здоров'я м. Харкова	3 037	6 385	2 691	12 113
	Обласні заклади охорони здоров'я	4 966	10 136	4 051	19 153
	Усього	10 007	19 126	7 762	36 895
Разом		45 502	77 407	26 932	149 841

Обсяг амбулаторно-поліклінічної медичної допомоги за 2014–2016 рр. склав 75,0% від загальної кількості зареєстрованих ВПО, стаціонарну медичну допомогу отримали 24,6% від загальної кількості зареєстрованих.

Протягом 2014–2016 рр. спеціалізована медична допомога за державними цільовими програмами, розробленими МОЗ України, була надана 423 хворим на цукровий діабет (4,7% від загальної кількості осіб, що звернулись за медичною допомогою щодо забезпечення їх інсуліном вітчизняного та іноземного виробництва), 475 хворим на туберкульоз (5,3%), 266 хворим на ВІЛ/СНІД (3,0%), 3690 онкологічним хворим (41,5%) та

16 хворим на хвороби нирок (0,2%), яким була надана високоспеціалізована медична допомога із застосуванням методів замісної ниркової терапії, а саме гемодіалізу («штучна нирка»), перитонеального діалізу та імуносупресивної терапії (для хворих, які перенесли трансплантацію нирки та інших органів).

За 2014–2015 рр. та I-е півріччя 2016 р. на надання медичної допомоги ВПО було витрачено 153814923,55 тис. грн, з яких 18705451,89 тис. грн (12,2%) – на надання медичної допомоги в амбулаторно-поліклінічному секторі та 135109471,66 тис. грн (87,8%) – на стаціонарну медичну допомогу (рис. 2).

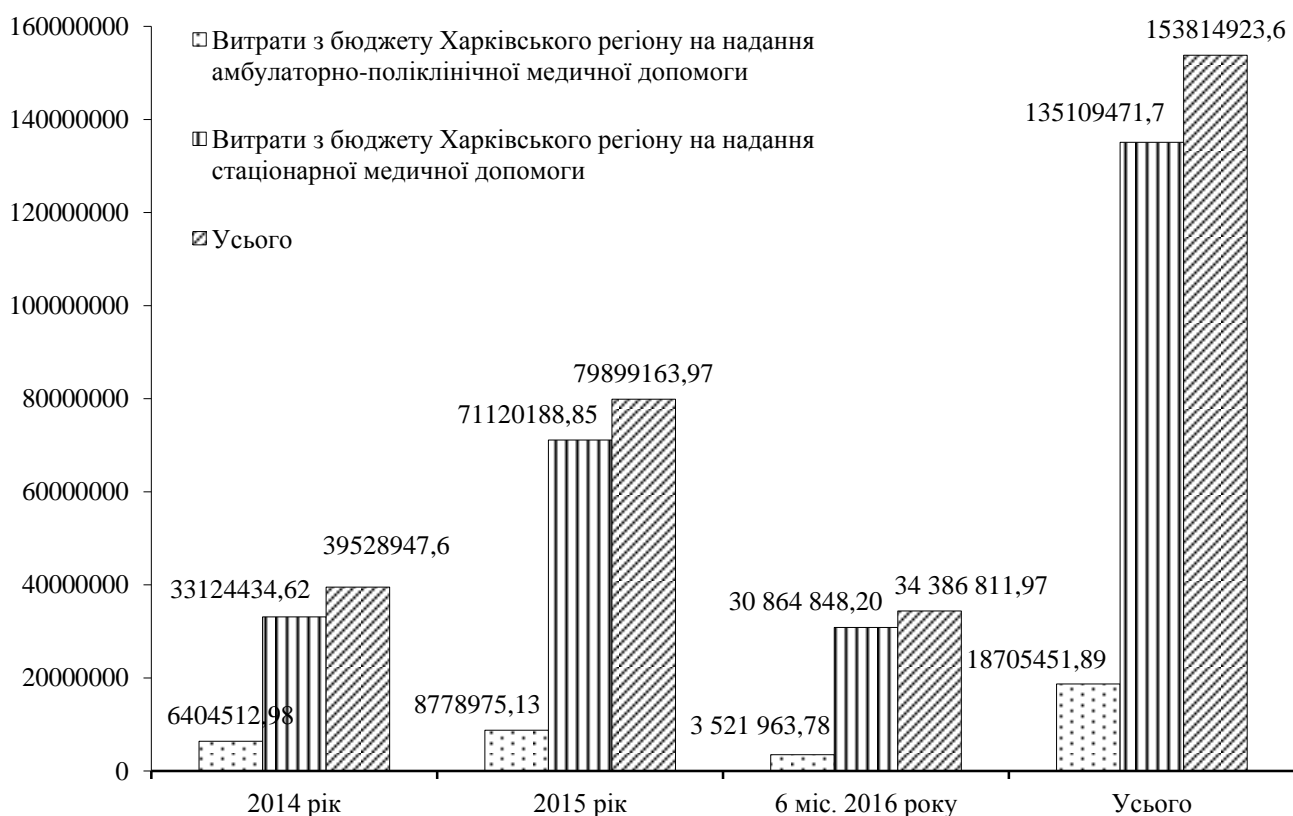


Рис. 2. Витрати з бюджету на надання медичної допомоги внутрішньо переміщеним особам у закладах охорони здоров'я Харківського регіону (тис. грн)

Серед закладів охорони здоров'я регіону, що надавали амбулаторно-поліклінічну допомогу ВПО, найбільше фінансове навантаження визначено в обласних закладах охорони здоров'я – було витрачено 13741976,76 тис. грн (73,5% від загальних витрат на надання амбулаторно-поліклінічної допомоги). У закладах охорони здоров'я м. Харкова обсяг витрат бюджетних коштів на амбулаторно-поліклінічну допомогу ВПО склав 3297908,61 тис. грн (17,6%) і в закладах охорони здоров'я сільських районів Харківської області – 1665566,52 тис. грн (8,9%).

Розподіл фінансових витрат на стаціонарну медичну допомогу ВПО в закладах охорони здоров'я Харківського регіону на обласному, міському і

сільському районному рівнях склав 100688446,46 тис. грн (74,5%) в обласних закладах охорони здоров'я, 25828096,67 тис. грн (19,1%) у закладах охорони здоров'я м. Харкова і 8592928,53 тис. грн (6,4%) у закладах охорони здоров'я (табл. 2).

З вищенаведених даних видно, що показники розподілу коштів на надання амбулаторно-поліклінічної і стаціонарної допомоги в обласних, міських та сільських районних закладах охорони здоров'я майже не відрізняються. Найбільше фінансове навантаження припадає на заклади охорони здоров'я обласного рівня, хоча навантаження саме на амбулаторно-поліклінічну ланку медичної допомоги припадало на міські заклади охорони здоров'я.

Таблиця 2

**Витрати з бюджету на надання медичної допомоги
внутрішньо переміщеним особам у закладах
охорони здоров'я Харківського регіону (витрачені кошти)**

Заклади охорони здоров'я		Витрачені кошти (тис. грн)			
		2014 рік	2015 рік	6 міс. 2016 року	Усього
Амбулаторно-поліклінічна допомога	Заклади охорони здоров'я сільських районів Харківської області	662 339,51	747616,62	255 610,39	1665566,52
	Заклади охорони здоров'я м. Харкова	1211842,60	1571093,41	514 972,60	3297908,61
	Обласні заклади охорони здоров'я	4530330,87	6460265,10	2 751 380,79	13741976,76
	Усього	6404512,98	8778975,13	3 521 963,78	18705451,89
Стационарна допомога	Заклади охорони здоров'я сільських районів Харківської області	2638928,03	4321273,19	1 632 727,31	8592928,53
	Заклади охорони здоров'я м. Харкова	6173649,10	14134505,88	5 519 941,70	25828096,67
	Обласні заклади охорони здоров'я	24311857,49	52664409,78	23 712 179,19	100688446,46
	Усього	33124434,62	71120188,85	30 864 848,20	135109471,66
Разом		39528947,60	79899163,97	34 386 811,97	153814923,55

За окремими видами медичної допомоги, згідно з державними цільовими програмами, розробленими МОЗ України, бюджетні витрати за 2014–2015 рр. та I-е півріччя 2016 р. склали: на хворих на цукровий діабет витрачено 10522 тис. грн.; на хворих на туберкульоз – 5555 тис. грн за рахунок місцевого бюджету із використанням лікарських засобів, які отримані за центральними поставками МОЗ України та передбачені лише для лікування хворих на туберкульоз Харківської області; на хворих на ВІЛ/СНІД – 961,3 тис. грн, на онкологічних хворих – 10514 тис. грн; на хворих на хронічну хворобу нирок, яким надавалась високоспеціалізована медична допомога із застосуванням методів замісної ниркової терапії (гемодіалізу, перитонеального діалізу та імуносупресивної терапії) – 9601 тис. гривень.

Висновки

В обласних, міських і сільських районних закладах охорони здоров'я Харківського регіону протягом 2014–

2016 рр. надавався великий обсяг медичної допомоги ВПО, що потребувало певних витрат бюджетних коштів. У цих умовах органам місцевого самоврядування та управлінням охорони здоров'я доцільно використовувати дані Єдиного реєстру внутрішньо переміщених осіб щодо кількості осіб, які переїхали до регіону, дані статистичної звітності закладів охорони здоров'я (за їх наявності) про проведені профілактичні огляди ВПО та виявлені захворювання, дані реєстрів хвороб, за якими складено відповідні державні цільові програми, тощо з метою планування обсягів медичної допомоги в закладах охорони здоров'я та можливих фінансових витрат.

Перспективи подальших досліджень полягають у подальшому вивченні організації надання медичної допомоги внутрішньо переміщеним особам в Харківському регіоні з метою забезпечення її доступності, високої якості та ефективності за умови раціонального використання державних і регіональних бюджетних коштів на охорону здоров'я.

Література

1. За рік кількість вимушених переселенців збільшилася на півмільйона // Доступ до правди, 10.05.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dostup.pravda.com.ua/news/publications/za-rik-kilkist-vymushenykh-pereselentsiv-zbilshylasia-na-pivmiliona>. – Назва з екрану.
2. *Захист* прав вимушених переселенців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pereselenci.kh.ua>. – Назва з екрану.
3. *Звіт* Міністерства соціальної політики України про стан виконання у II кварталі 2016 року заходів, передбачених Комплексною державною програмою щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat_id=169302. – Назва з екрану.
4. *Конституція* України: Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – Київ : Українська правнича фундація, 1996. – 44 с.
5. *Основи* законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-12 [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>. – Назва з екрану.
6. *Про* забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 року №1706-18 [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/936-19>. – Назва з екрану.
7. *Про* затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року : постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1094 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1094-2015>. – Назва з екрану.

Дата надходження рукопису до редакції: 13.11.2016 р.

Организация оказания медицинской помощи внутренне перемещенным лицам в Харьковском регионе

А.И. Сердюк, О.А. Корон,
А.М. Зайцев, Н.В. Просоленько

Харьковская медицинская академия последипломного
образования, г. Харьков, Украина
Харьковский областной информационно-аналитический
центр медицинской статистики, г. Харьков, Украина

Цель – проанализировать организацию медицинского обеспечения внутренне перемещенных лиц в учреждениях здравоохранения Харьковского региона.

Методы: медико-статистический, аналитический и структурно-функционального анализа.

Результаты. За 2014–2016 гг., согласно Комплексной государственной программы по поддержке, социальной адаптации и реинтеграции граждан Украины, которые переселились из временно оккупированной территории Украины и районов проведения антитеррористической операции в другие регионы Украины, в учреждениях здравоохранения Харьковского региона медицинская помощь оказана 149 841 внутренне перемещенному лицу, из которых 112 946 пациентам – на догоспитальном этапе и 36895 – в стационарных условиях. За этот период с целью медицинского обеспечения внутренне перемещенных лиц было

потрачено 153814923,55 тыс. грн бюджетных средств, из которых 10258495,05 тыс. грн – в учреждениях здравоохранения сельских районов Харьковской области, 29126005,28 тыс. грн – в учреждениях здравоохранения г. Харькова и 114430423,22 тыс. грн – в областных учреждениях здравоохранения.

Выводы. В областных, городских и сельских районных учреждениях здравоохранения Харьковского региона в течение 2014–2016 гг. предоставляется большой объем медицинской помощи внутренне перемещенным лицам, что требует определенных затрат бюджетных средств. В этих условиях органам местного самоуправления и управлениям здравоохранения целесообразно использовать данные Единого реестра внутренне перемещенных лиц по количеству лиц, переехавших в регион, данные статистической отчетности учреждений здравоохранения (при наличии таковых) о проведенных профилактических осмотрах внутренне перемещенных лиц ВПО и выявленных заболеваниях, данные реестров болезней, по которым составлены соответствующие государственные целевые программы, и т.д. с целью планирования объемов медицинской помощи в учреждениях здравоохранения и возможных финансовых затрат.

Ключевые слова: медицинская помощь, учреждения здравоохранения Харьковского региона, внутренне перемещенные лица.

Medical care delivery organization internally displaced persons in Kharkov region

*O.I. Serdiuk, O.A. Korop,
O.M. Zaitsev, N.V. Prosolenko*
Kharkov Medical Academy of Postgraduate Education
Kharkov Regional Information and Analytical Centre
for Health Statistics, Kharkov, Ukraine

Purpose – to analyze the state of medical support internally displaced persons (IDPs) in health care Kharkov region.

Methods: the medical-statistical, analytical and structural-functional analysis.

Results. During 2014–2016 years Integrated under the state program to support, social adaptation and reintegration of citizens of Ukraine who moved from the temporarily occupied territory of Ukraine and the areas of counter-terrorist operations in other regions of Ukraine in the health care Kharkov region aid provided 149,841 IDPs, including

112,946 patients – in prehospital and 36,895 – in a hospital. During this period in order to provide medical IDPs was spent 153,814,923.55 thousand UAH budget, of which 10,258,495.05 thousand UAH spent in health care in rural areas of the Kharkov region, 29,126,005.28 thousand UAH – in health care Kharkov and 114,430,423.22 thousand UAH – in regional health care facilities.

Conclusions. At the regional, city and district rural health facilities in Kharkov region for 2014–2016 provided a large amount of care of internally displaced persons in need of some budget expenditures. In these circumstances, local governments and health departments should be used data Single Registry of IDPs on the number of people who moved to the region, the data statistical reporting of health facilities (if any) of IDPs conducted routine inspections and detected disease data registries diseases, which compiled the relevant state targeted programs, etc. to plan the volume of care in health care institutions and possible financial costs.

Key words: medical, health care Kharkov region, internally displaced persons.

Відомості про авторів

Сердюк Олександр Іванович – д.мед.н., проф., зав. кафедри соціальної медицини, управління та бізнесу в охороні здоров'я Харківської медичної академії післядипломної освіти; вул. Дарвіна, 8/10, м. Харків, 61002, Україна.

Короп Олег Андрійович – д.мед.н., проф. кафедри соціальної медицини, управління та бізнесу в охороні здоров'я Харківської медичної академії післядипломної освіти; вул. Дарвіна, 8/10, м. Харків, 61002, Україна.

Зайцев Олександр Михайлович – к.мед.н., начальник Харківського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики, доцент кафедри клінічної інформатики та інформаційних технологій в управлінні охороною здоров'я Харківської медичної академії післядипломної освіти; пл. Свободи, 5, м. Харків, 61022, Україна.

Просоленко Наталія Василівна – к.мед.н., доцент кафедри соціальної медицини, управління та бізнесу в охороні здоров'я Харківської медичної академії післядипломної освіти; вул. Дарвіна, 8/10, м. Харків, 61002, Україна.